

OPINNÄYTETYÖ

Vapaaehtoistyön merkitys maahanmuuttaneille Paremmiin Yhdessä ry:ssä

Päivi Vehmas

Yhteisöpedagogi (AMK)

Järjestö- ja nuorisotyö

(210 op)

12/2024

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK),järjestö- ja nuorisotyö

Tekijät: Päivi Vehmas

Opinnäytetyön nimi: Vapaaehtoistyön merkitys maahanmuuttaneille Paremmiin Yhdessä ry:ssä

Sivumäärä: 26 ja 1 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Juha Nikkilä

Työn tilaaja(t): Paremmiin Yhdessä ry

Opinnäytetyön tilaajana oli Paremmiin Yhdessä ry. Yhdistyksen vapaaehtoistoiminnan kehittämisen kannalta oli tullut tarve selvittää maahanmuuttajan vapaaehtoistoimijuuden merkitystä sekä henkilölle itselleen että auttamisen kohteena olevalle.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada ajatuksia kehittämistyöhön henkilöiden omien kokemusten kautta; miten olivat tulleet mukaan ja oliko se helppoa, miksi kokivat työn tärkeäksi ja miten toimintaa voisi kehittää. Yhdistyksessä tehdään myös kotoutumista tukevaa toimintaa, joten tavoitteena oli selvittää, oliko maahanmuuttajan vapaaehtoisena toimimisella ollut heidän kotoutumisprosessiinsa vaikutuksia ja millaisia ne mahdollisesti olivat olleet.

Tietoperustassa käsittelin työn keskeisiä käsitteitä, joita olivat maahanmuuttaja, vapaaehtoistyö ja kotoutuminen. Lisäksi tarkastelin järjestöjen toimintaa kotoutumisen tukemisessa sekä avasin toimijuuden käsitettä yksilön ja yhteisön näkökulmasta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa maahanmuuttajien vapaaehtoistyön kokemuksista. Haastattelu- ja kyselymenetelmin keräämääni aineistoa analysoin etsien vastauksia tavoitteissa esitettyihin kysymyksiin. Yhteisenä vapaaehtoistoimintaan ohjaavana tekijänä ilmeni halu auttaa.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää yhdistyksen toiminnan kehittämisen tukena. Lopuksi pohdin tavoitteiden toteutumista ja prosessia kokonaisuudessaan sekä kehittämistyön tärkeyttä.

Asiasanat: maahanmuuttajat, maahanmuuttajatyö, vapaaehtoistyö, kotoutuminen, toimijuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and Youth Work, Community Educator, Bachelor's Degree,
Bachelor of Humanities

Author: Päivi Vehmas

Title: The significance of volunteer work for immigrants in the Paremmin Yhdessä association

Number of Pages: 26 and 1 attachment pages

Supervisor(s): Juha Nikkilä

Commissioned by: Paremmin Yhdessä ry

This thesis was commissioned by Paremmin Yhdessä Association. In terms of developing the association's activities, there was a need to find out the immigrants' experiences of volunteer work and what significance volunteering has for both themselves and the target of help.

The aim of the thesis was to get ideas for development work through the individuals' own experiences; how they had joined and whether it was easy, why they felt the work was important and how the activity could be developed. The association also carries out activities that support integration. One of the aims was to find out whether the immigrant's voluntary activities had any effects on their integration process and what they might have been like.

The theoretical section explores the key concepts of the work, which were immigrants, volunteer work and integration. In addition, I examined the activities of organizations in supporting integration and opened up the concept of agency from the perspective of the individual and the community. The activities of organizations in supporting integration were introduced and the concept of agency from the perspective of the individual and the community were explained.

The purpose of the thesis was to collect information on immigrants' volunteer work experiences. I analyzed the material I had collected using interview and survey methods, looking for answers to the questions presented in the objectives.

The results of the thesis can be used to support the development of the association's activities.

Finally, I reflected on the realization of the aims and the process as a whole, as well as the importance of the development work.

Keywords: immigrants, guidance for immigrants, volunteer work, integration, human agency

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TILAAJA, TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KEHITTÄMISTYÖN TARVE..	7
	2.1 Työn tilaaja ja toimintaympäristön kuvaus.....	7
	2.2 Kehittämistyön tarve ja tavoite	8
3	OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET.....	10
	3.1 Maahanmuuttaja ja vapaaehtoistyö.....	10
	3.2 Kotoutuminen	11
	3.3 Järjestöt kotoutumisen tukena.....	12
	3.4 Toimijuus	13
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	15
	4.1 Käytetyt menetelmät	15
	4.2 Prosessin kuvaus	16
5	TULOKSET JA ANALYYSI	18
6	ARVIOINTI JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	20
	6.1 Prosessin itsearviointi	20
	6.2 Kehittämisehdotukset.....	21
	6.3 Tutkimuseettinen tarkastelu.....	22
7	POHDINTA.....	23
	LÄHTEET	24
	LIITTEET	27

1 JOHDANTO

Ollessani Paremmiin Yhdessä ry:ssä yhteisöpedagogin opintojen kehittävässä harjoittelussa tuli pohdittavaksi kehittämistehtävä ja näin syntyi ajatus opinnäytetyöstä. Paremmiin Yhdessä ry on maahan muuttaneiden ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoava kansalaisjärjestö, joka tekee Jyväskylän seudulla kotoutumista ja yhteiskunnan vastaanottavuutta edistävää työtä sekä niihin liittyvää vaikuttamistyötä Keski-Suomessa ja valtakunnallisesti.

Vapaaehtoistyön merkitys yhdistyksessä on tärkeä, mutta toimijoilla ei ollut oikein selvää käsitystä siitä, miten etenkin maahanmuuttajat olivat toiminnan kokeneet. Uuden kehittäminen edellyttää tietoa nykytilasta ja tunnistetusta tarpeesta saatiin kehittämistyön aihe Vapaaehtoistyön merkitys maahanmuuttaneille Paremmiin Yhdessä ry:ssä. Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa vapaaehtoisina toimivien maahanmuuttajien kokemuksia yhdistyksestä ja kuulla ideoita uusien toimijoiden saamiseksi mukaan. Tavoitteena oli myös selvittää vapaaehtoistoimijuuden vaikutuksia kotoutumisprosessiin.

Työni ns. tietoperustan keskeisistä käsitteistä lyhyesti määriteltynä maahanmuuttaja on yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Huomionarvoista on kuitenkin se, että maahanmuuton yksilöllisten syiden takia maahanmuuttajista ei voida puhua yhtenä isona massana. Vapaaehtoistyön sijaan puhutaan usein vapaaehtoistoiminnasta, mutta pohjimmiltaan on samasta asiasta kyse eli ilmaisen työn tekemisestä toisten hyväksi. Vapaaehtoistyö kuvaa lähinnä yhden ihmisen tekemistä ja toiminta nähdään yhteisöllisenä yhdessä tekemisenä. Vapaaehtoisena toimimista voidaan pitää hyvänä mahdollisuutena oppia erilaisista kulttuureista ja yhdessä tekeminen lisää luottamusta vähentäen ennakkoluuloja. Maahanmuuttajan sosiaalisen ja henkisen pääoman kasvaminen parantaa yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. Vapaaehtoistyö tukee monin tavoin kotoutumista, joten vapaaehtoistoiminnan merkitystä on syytä korostaa ja lisätä tietoisuutta maahanmuuttajien keskuuteen sen hyödyistä. (Berhanu 2018, 50–53.)

Tässä työssä olen soveltanut kehittämisessä alan olemassa olevaa tietoa ja hyödyntänyt tutkimus- ja kehittämismenetelmiä. Aineiston kokosin haastattelu- ja kyselymenetelmiä käyttäen. Haastattelut tallensin ja litteroin eli kirjoitin puheen tekstiksi, kyselyn toteutin Webropol-lomakkeella. Sekä haastatteluun että kyselyyn vastasi neljä henkilöä, joten tuloksia ei voi kovin laajasti yleistää. Vastauksista löytyi kuitenkin yhteisiä näkemyksiä esimerkiksi toimintaan mukaan tulemisessa ja siltä osin arvioisin tulosta luotettavana.

Tässä opinnäytetyössä halusin selvittää ja saada tietoa maahanmuuttaneiden kokemuksista vapaaehtoistyöstä. Samalla kartoitin mahdollisia kehityskohteita, sillä monipuolista kehittämistyötä tarvitaan tulevaisuudessa enenevissä määrin yhdistysten toimintavalmiuksien turvaamiseksi. Tilaajan kaltaisten kolmannen sektorin toimijoiden rahoituksia ollaan leikkaamassa, vaikka samaan aikaan maahanmuuttaneiden määrä ja avun tarve kasvaa. Vapaaehtoistyön kehittämisen näen erityisen tärkeänä, koska kilpailu tekijöistä vain kovenee ja mielekäs tekeminen on ainakin yksi hyvä syy toimia vapaaehtoisena. Opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä yhdistyksen toiminnan kehittämistyössä ja lopuksi pohdin myös kehittämis ehdotuksia.

2 TILAAJA, TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KEHITTÄMISTYÖN TARVE

Tässä luvussa on ensin lyhyesti yhdistyksen perustamisesta, joka yleensä saa alkunsa jostain tarpeesta. Paremmiin Yhdessä ry:n toimitilat sijoittuvat Kansalaistoiminnan keskus Mataran toiseen kerrokseen, joten toimintaympäristön kuvaus alkaa Mataran esittelyllä jatkuen tarkempaan toiminnan kuvaukseen. Kehittämistyön tarve tavoitteinen on oma alalukunsa.

2.1 Työn tilaaja ja toimintaympäristön kuvaus

Paremmiin Yhdessä ry eli PYR on voittoa tavoittelematon kansalaisjärjestö, jonka perustaja on Emmanuel Sibomana. Yhdistyksen voidaan katsoa saaneen alkunsa vuonna 2004 Burundin pakolaisleiriltä, jonne Emmanuel oli joutunut paetessaan kotimaansa sotaa. Leirillä hänelle heräsi halu auttaa ja näin sai alkunsa Paremmiin Yhdessä ry:n ensimmäinen versio, Gospel Revival World Great Commission Ministries, jonka tarkoituksena oli antaa pakolaisille henkistä, hengellistä ja humanitaarista apua. Emmanuel päätyi Suomeen kiintiöpakolaisena ja sopeutuminen uuteen maahan tuntui hankalalta. Hänellä oli kuitenkin auttamisen halu ja asioihin vaikuttaminen vahvana tunteena, joten Burundin aikaiset paperit otettiin esiin ja näin voidaan katsoa toiminnan käynnistyneen Suomessa. Paremmiin Yhdessä ry:stä tuli virallinen yhdistys maaliskuussa vuonna 2009. (Paremmiin Yhdessä 2024a.)

Kansalaistoiminnan keskus Matara Jyväskylän Tourulassa tarjoaa osallisuuden ja toiminnan paikkoja niin yksittäisille ihmisille kuin yhteisöillekin. Keskuksessa toimii tällä hetkellä reilut 20 erilaista yhdistystä tai järjestöä. Mataran tavoitteena on yhteistyön tehostaminen ja monipuolisten yhteistyömahdollisuuksien lisääminen sekä järjestöjen välillä että järjestöjen, oppilaitosten ja julkisen sektorin välillä. Kansalaistoiminnan keskuksen katon alta löytyy laajaa osaamista järjestötyön lisäksi erilaisesta projektityöskentelystä, koulutuksien järjestämisestä sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminnasta. Yhteistyötä tehdään myös keskuksen ulkopuolisten järjestöjen ja säätiöiden kanssa. Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry (KYT ry) hallinnoi Mataraa ja rahoituksesta vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoilla. Lisäksi Jyväskylän kaupunki tukee toimintaa. (Kansalaistoiminnan keskus Matara 2024.)

Yhdistyksen toimintaympäristö ei rajoitu vain Mataraan. Kotoutumista ja yhteiskunnan vastaanottavuutta edistävää työtä sekä näihin liittyvää vaikuttamistyötä tehdään Jyväskylän seudun lisäksi Keski-Suomessa ja valtakunnallisesti. Yhdistys on erikoistunut maahanmuuttaneiden sekä monikulttuurisuuden kysymyksiin ja tarkoituksena on palvella maahanmuuttaneita,

maahanmuuttajatyötä tekeviä sekä monikulttuurisuudesta kiinnostuneita. Yhdistyksen toiminnallisena lähtökohtana on visio kaikkien mahdollisuudesta elää hyvää elämää ja rakentaa yhteiskuntaa yhdessä. Paremmiin Yhdessä ry:n missio on edistää yhdenvertaisuutta, vahvistaa maahanmuuttaneiden osallisuutta ja kantaa sosiaalista vastuuta tukea tarvitsevista. Toimintaa ohjaavat arvot yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys ja kunnioitus. (Paremmiin Yhdessä 2024b.) Merkittävä osa Paremmiin Yhdessä ry:n toimintaa on vapaaehtoistyö. Vapaaehtoisten muodostama verkosto on laaja ja monikansallisena ryhmänä se luo yhteisöllisyyttä yli kulttuurirajojen. Vapaaehtoisille on tarjolla monenlaisia tehtäviä, mutta mukaan voi tulla myös oman idean kanssa. Mahis-projekti esimerkiksi kannustaa nuorille suunnatun toiminnan suunnitteluun. (Paremmiin Yhdessä 2024c.) Maahanmuuttajien määrä verkostossa on kasvanut myös osin hanketoiminnassa kehitettyjen toimintojen myötä, esimerkiksi keväällä 2024 päättynyt DOMINO-hanke teki yhdistyksen toimintaa tutuksi ja toi uusia toimijoita mukaan (Paremmiin Yhdessä 2024d). Maahanmuuttajatyötä tehdään tarjoamalla maahanmuuttajille ohjausta, neuvontaa, opiskelun ja työllistymisen sekä kotoutumisen ja hyvinvoinnin tukea. Opiskelun tuesta on hyvänä esimerkkinä Opitaan yhdessä- ryhmä, josta voi saada apua koulutehtävien tekemiseen ja suomen kielen harjoitteluun. Vapaaehtoisille tämä on yksi mahdollisuus tulla mukaan ja antaa oma osaamisensa toisten hyödyksi. Digitukea on saatavilla eri palveluihin, esimerkiksi terveys- ja TE-palvelut, Kela, Migri ja pankkipalvelut. (Paremmiin Yhdessä 2024e.)

2.2 Kehittämistyön tarve ja tavoite

Kehittämistyötä tarvitaan tulevaisuudessa enenevässä määrin yhdistysten toimintavalmiuksien turvaamiseksi. Tilaajan kaltaisten kolmannen sektorin toimijoiden rahoituksia ollaan leikkaamassa, vaikka samaan aikaan maahanmuuttaneiden määrä ja avun tarve kasvaa. Toiminnan kehittämistä haastaa rahoituksen tulevaisuus, sillä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin eli STEA-avustuksiin on kohdistumassa vuonna 2025 kymmenien miljoonien eurojen leikkaukset (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024).

Tulevaisuuden näkymät järjestöissä- selvityksen mukaan järjestökentässä on voimakas muutoksen aika, kun kilpailu niin rahoituksesta ja jäsenistä kuin vapaaehtoisista ja osaavista työntekijöistä kovenee. Haastavaan tilanteeseen yritetään löytää ratkaisuja toimintatapoja uudistamalla esimerkiksi syventämällä yhteistyötä sekä toisten järjestöjen että julkisen sektorin ja yritysten kanssa. (Toikkanen 2023.) Haastavassa tilanteessa yhdistyksen merkittäväksi toiminnaksi on noussut vaikuttamistyö, jota tehdään laajan verkoston kautta (Paremmiin Yhdessä 2024f).

Muuttuva järjestötyö haastaa tekijöitään jatkuvaan toimintaympäristön tarkkailuun ja toimintansa kehittämiseen. Paremmiin Yhdessä ry:n toimintaympäristön tarkastelussa on huomattu, että vapaaehtoisten verkostossa on merkittävä määrä maahanmuuttajia. Tästä ryhmästä on tullut tärkeä resurssi yhdistykselle ja on tunnistettu tarve selvittää maahanmuuttajien vapaaehtoistyötä ja sen kehittämiskohteita. Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on kartoittaa vapaaehtoisina toimivien maahanmuuttajien kokemuksia toiminnasta, millaisia kehittämiskohteita he näkevät ja mitä ideoita heillä on esimerkiksi uusien toimijoiden saamiseksi mukaan. Toisena tavoitteena on selvittää vapaaehtoistoimijuuden vaikutuksia kotoutumisprosessiin. Työn tuloksia on tarkoitus hyödyntää yhdistyksen toiminnan suunnittelussa.

3 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Kehittämistyön keskiössä oli vapaaehtoistyön merkitys maahanmuuttajalle, joten oli luontevaa avata näitä käsitteitä saman alaluvun alle. Kotoutumista on ensin määritelty yleisesti ja laajasta järjestöjen verkostosta on esimerkkeinä Suomen Punaisen Ristin ja Suomen Pakolaisavun kotoutumista tukeva toiminta. Viimeisessä alaluvussa on toimijuudesta ja toimijuuden vahvistamisesta.

3.1 Maahanmuuttaja ja vapaaehtoistyö

Yhdistyksen perustaja Emmanuel Sibomana on kuvaillut maahanmuuttajan ihmiseksi, jonka ihmisarvoa ei määritä elinympäristö. Riippumatta taustoista ihmisillä on yhdistäviä tekijöitä, kuten tarve olla osa yhteiskuntaa ja kokea itsensä merkitykselliseksi. Lisäämällä ymmärrystä vahvistuu kyky nähdä ihminen tietyn statuksen takana. (Sibomana 2024, 2–3.) Laki kotoutumisen edistämisestä määrittelee maahanmuuttajan henkilöksi, jolle on myönnetty lupa muuhun kuin matkailuun tai siihen verrattavaan lyhytaikaiseen oleskeluun, jolla on rekisteröity oleskeluoikeus tai jolla on myönnetty oleskelukortti (L681/2023, 5§).

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan maahanmuuttaja on yleiskäsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä viitataan sekä ulkomailla syntyneisiin että eri perusteiden Suomeen muuttaneisiin henkilöihin. Muuton perusteina voi olla esimerkiksi perhesyyt, työ, opiskelu tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2024.) Ottaen huomioon edellä mainittuja maahanmuuttoon liittyviä yksilöllisiä syitä, maahanmuuttajista ei voida puhua yhtenä isona massana. On tärkeää yksilöidä, kenestä puhutaan maahanmuuttajiin liittyvässä keskustelussa. Erilaisissa tutkimuksissa, kotoutumista edistävässä politiikassa, erilaisissa tarjottavissa palveluissa sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa tarkoitetaan maahanmuuttajilla asiayhteyden mukaan erilaisia ihmisryhmiä, joilla on erilaiset taustat maahanmuuttoon. (Saukkonen 2020, luku ”Ketkä ovat maahanmuuttajia?”.)

Vapaaehtoistyön sijaan puhutaan usein vapaaehtoistoiminnasta, mutta molemmissa on pohjimiltaan samasta asiasta kyse. Vapaaehtoistyö kuvaa lähinnä yksilön tekemistä ja selkeää toisen ihmisen auttamista. Vapaaehtoistoiminta nähdään enemmän yhteisöllisenä yhdessä tekemisenä. (Sitra 2015,6.) Vapaaehtoistoiminnassa toteutuu aktiivinen kansalaisuus ihmisen tehdessä ilmaista työtä toisten hyväksi. Eettinen arvomaailma kehittyy toiminnan kautta parantaen taitoja osallistua, toimia ja vaikuttaa. Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kohentuessa muiden kohtaaminen ja kommunikointi helpottuu. (Harju 2005, 71.) Vapaaehtoisten tekemä

työ huomataan usein vasta sitten, kun tekijöitä ei ole. Ihmisiä on aina vaan vaikeampi saada mukaan ja antaa vapaa-aikaansa toisten hyväksi. Toisaalta vapaaehtoistoimijoiden määrän vähenemiseen on osaltaan vaikuttanut kansalaistoiminnassa tapahtunut kokonaismuutos. Sitoututaan mahdollisesti helpommin yksittäisiin tapahtumiin ja merkityksellisen tekemisen lisäksi toiminnasta olisi saatava itselleen jotain hyötyä. (Lind & Tormulainen 2023, 10.)

Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on suhteellisen vähäistä, mitä osaltaan selittää kulttuuriset erot sekä epätietoisuus toiminnasta ja sen hyödyistä. Vapaaehtoisena toimimista voidaan pitää hyvänä mahdollisuutena oppia erilaisista kulttuureista ja yhdessä tekeminen lisää luottamusta vähentäen ennakkoluuloja. Maahanmuuttajan sosiaalisen ja henkisen pääoman kasvaminen parantaa yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. Vapaaehtoistyö tukee monin tavoin kotoutumista, joten vapaaehtoistoiminnan merkitystä on syytä korostaa ja lisätä tietoisuutta maahanmuuttajien keskuuteen sen hyödyistä. (Berhanu 2018, 50–53.)

3.2 Kotoutuminen

Kotoutuminen on maahanmuuttajan henkilökohtaista kehitystä, jossa hän sopeutuu uuteen ympäristöön ja tulee osaksi paikallista yhteiskuntaa. Kehityksen edellytyksenä on kaksisuuntainen prosessi, jossa vastaanottavalla yhteiskunnalla on valmiuksia maahanmuuttajan kohtaamiseen ja henkilöllä itsellään on oma aktiivisuus sekä halu oppia. Eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä pyritään varmistamaan maahanmuuttajan osallistuminen esimerkiksi työelämään, koulutukseen ja sosiaaliseen elämään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024a.)

Ulkomailta muutti Suomeen vuoden 2023 aikana 71 918 henkeä, joka oli 21 920 enemmän kuin edellisvuonna. Maahan muuttaneiden määrän lisäystä voi osaltaan selittää Ukrainassa helmikuusta 2022 jatkunut sotatila. Suomesta oleskeluluvan saaneilla ukrainalaisilla on ollut mahdollisuus hakea tilapäisen suojelun nojalla kotikuntaa helmikuusta 2023. (Tilastokeskus 2024.)

Suomessa on säädetty laki kotoutumisen edistämisestä. Lain tavoitteena on luoda yhdenvertaisuutta edistämällä maahanmuuttajien mahdollisuuksia tulla muun väestön kanssa tasavertaiseen asemaan yhteiskunnassa. Tavoitteeseen pyritään lain määrittelemien toimenpiteiden ja palvelujen avulla. Lain tarkoitus on myös edistää laaja-alaista yhteistyötä kotoutumistyötä tekevien toimijoiden välillä. (L681/2023, 1§.) Kotoutumispalveluilla on suuri merkitys kotoutumisen edistämisessä. Näiden palveluiden ensisijaisina tarjoajina ovat kunnat, työ- ja elinkeinohallinto sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuolto. (Työ- ja elinkeinoministeriö

2024b.) Kotoutumislain kokonaisuudistus tulee voimaan vuoden 2025 alusta ja sen tarkoituksena on kotoutumisen tehostaminen sekä maahanmuuttaneiden osallisuuden vahvistaminen yhteiskunnassa. Käytännössä kuntien vastuulla tulee olemaan palvelut, jotka liittyvät osaamisen kehittämiseen sekä kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseen. Kotoutumisohjelmaan kirjattuja kotoutumista edistäviä palveluita odotetaan järjestettävän kunnan, hyvinvointialueen ja Kelan lisäksi myös järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintana. (Valtioneuvosto 2024.)

3.3 Järjestöt kotoutumisen tukena

Järjestöjen rooli kotoutumista edistävien palvelujen tarjoajana on merkittävä, vaikka päävastuu on valtiolla ja kunnilla. Järjestötoiminta toteutuu paljon vapaaehtoistoimintana, mutta sitä ohjaamaan tarvitaan maahanmuuttotyön osaavia työntekijöitä. Esimerkiksi järjestö, jolla on työntekijä kotoutumisen kokemusasiantuntijana, pystyy paremmin suunnittelemaan toimintaa samasta kulttuuritaustasta tuleville. Etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa korostuu omankielinen tuki ja tiedon tarve. Kotoutumista tukee järjestöjen tarjoama mielekäs tekeminen, joka lisää yksilön hyvinvointia ja vahvistaa itsetuntoa. Kotoutuminen ja oppiminen vahvistuvat, kun järjestötoiminnan tarjoamat kohtaamismahdollisuudet tuovat valtaväestöä ja maahanmuuttaneita yhteen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024c.)

Suomessa kotoutumista tukevia järjestöjä ovat esimerkiksi Suomen Punainen Risti (SPR) ja Suomen Pakolaisapu. SPR: n tarkoitus on olla viranomaisten tukena ja toimia yhteistyössä eri verkostojen, järjestöjen ja yritysten kanssa. Esimerkiksi Punaisen Ristin ystävävälitys on vapaaehtoisista koostuva verkosto, josta on mahdollisuus myös maahanmuuttajan löytää ystävä tekemään yhdessä arkisia asioita ja oppimaan uuden maan tapoja. (Suomen Punainen Risti 2024a.) Tärkein järjestön toimintaa ohjaava periaate on inhimillisuus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikkia ihmisiä autetaan heidän yhteiskunnallisesta tai oikeudellisesta asemastaan riippumatta. SPR: n kotoutumisen tuen kohteena ovat ensisijaisesti turvapaikanhakijat ja kiintiöpakolaiset haavoittuvan asemansa takia. Tavoitteena on olla tukena maahantulon ensimmäisestä päivästä lähtien, koska silloin on suomen kielen ja kulttuurin oppimisen motivaatio todettu olevan suurimmillaan. (Suomen Punainen Risti 2024b.) Eri tahojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä on hyvänä esimerkkinä tammikuussa 2023 käynnistynyt yhteisölähtöisen kotoutumisen pilottihanke. Hanke kestää vuoden 2025 loppuun ja on Euroopan unionin osarahoittama. Hankkeessa on Punaisen Ristin lisäksi mukana Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak ja

Kirkkohallitus. Pilotissa on tarkoitus saada kiintiöpakolaisina Suomeen saapuneita maahanmuuttaneita mukaan kotoutumistoiminnan kehittämiseen. (Suomen Punainen Risti 2024c.) Kiintiöpakolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on joutunut lähtemään kotimaastaan tai maasta, jossa asuu pysyvästi, toiseen maahan ja joka ei voi jäädä asumaan maahan, johon on paennut. Edellä mainittujen ehtojen lisäksi on Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön (UNHCR) määriteltävä henkilö pakolaiseksi (Maahanmuuttovirasto 2024).

Suomen Pakolaisapu ry on Suomen suurin pakkomuuttoon liittyviin kysymyksiin erikoistunut järjestö, jonka perusti Helvi Sipilä vuonna 1965. Järjestön tuella on tarkoitus auttaa sekä pakenemaan joutuneita että heitä vastaanottavaa väestöä rakentamaan pohjan kestävälle ja ihmisarvoiselle elämälle. Työ heikommassa olevien oikeuksien ja mahdollisuuksien puolesta edellyttää kattavaa ja toimivaa yhteistyöverkostoa. (Suomen Pakolaisapu ry 2024a.) Kotoutumisen tukeminen näkyy järjestössä esimerkiksi meneillään olevassa hanketyössä. Ridne misto- hankkeessa tuetaan tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia jakamalla tietoa kuntaan siirtymisestä ja suomalaisen arkielämän rakentamisesta. Pakolaisavun ja Opetushallituksen yhteishankkeessa on päivityksessä monikielisen yhteiskuntaorientaation suomenkielinen oppimateriaali, joka muokataan verkkomateriaaliksi. Yhteiskuntaorientaatio on omakielinen alkuvaiheen kotoutumista tukeva koulutus, jonka tavoitteena on saada heti alkuunsa perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta maahanmuuttajalle kielellä, jota hän ymmärtää. Kotoutumista halutaan tukea myös tutkimushankkeella, joka selvittää tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten sosiaalisia suhteita ja hyvinvointia pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksen tuloksia on odotettavissa vuoden 2024 loppuun mennessä. (Suomen Pakolaisapu ry 2024b.) Suomen Pakolaisavun kautta on mahdollista toimia kotouttamista tukevassa vapaaehtoistyössä. Kotoutumistyön koulutusten jälkeen vapaaehtoinen voi toimia suomiluotsina, puhutaan-ohjaajana tai työelämämentorina. Esimerkiksi Puhutaan-ryhmissä maahanmuuttaneet pääsevät harjoittelemaan suomea puhekielen muodossa ja vastaavasti vapaaehtoiset kehittyvät ryhmäohjaajina. Vapaaehtoiset ovat siis osaltaan edistämässä pakolaisten ja maahanmuuttajien kotoutumista sekä heidän oikeuksiensa toteutumista. (Suomen Pakolaisapu 2024c.)

3.4 Toimijuus

Toimijuus on teoreettinen käsite, joka ilmenee toiminnan kautta. Ihmisiä pidetään ensisijaisesti aktiivisina toimijoina ja jo yksinomaan olemassaolo edellyttää toimintaa sekä valmiutta sopeutua ympäröivään maailmaan. (Hiltunen 2015, 20.) Toimijuus vahvistaa pystyvyyden

tunnetta ja sitoutumista asioihin vaikuttamiseen. Osallistumisen kautta opitaan toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti ymmärtäen käytettävissä olevat resurssit. Toimijuus näkyy siinä, että tietää keneltä tai mistä voi pyytää apua ja osaa sitä tarpeen tullen pyytää. Toimijuuteen liitetään myös ajatus aloitteellisesta oman osaamisen tarjoamisesta toisten hyväksi. (Hilppö, Krokfors, Kumpulainen, Lipponen, Rajala & Tissari 2010, 23–25)

Toimijuutta voidaan tarkastella yksilön lisäksi yhteisön, järjestön yhteiskunnallisen tehtävän, toimintaympäristön muutosten ja moninaisuuden näkökulmista. Järjestötoiminnan kannalta toimijuuden vahvistamisella on merkitystä järjestön johtamiselle, yhteisöllisyydelle, kehitymiselle ja vaikuttavuudelle. Verkostojen kehittäminen ja toiminnan edistäminen on vahvistamista, joka antaa paremmat mahdollisuudet toimimiselle laajemmissa yhteyksissä. Verkostojen aktiiviset toimijat parantavat järjestön toimintaperiaatteen mukaisen vaikuttamistyön toteuttamista niin paikallistasolla kuin laajemminkin yhteiskunnallisesti. (Nyman 2015, 11–12.) Yksilöllisellä kohtaamisella ja kohtelulla edistetään toimijuutta, joten erilaiset toiminta- ja ajattelutavat nähdään yhtä arvokkaina. Kun erilaisuus nähdään rikkautena, ymmärretään myös jokaisen omanlaiset tavat osallistua toiminnan ja kehittämisen vahvuuksina. Toimijan merkityksellisyyden kokemuksen edellytyksenä on tulla nähdyksi ja kohdatuksi omana itsenään. Näin muodostunut yhteisöllisyys on parhaimmillaan yhteistä toimijuutta vahvistavaa ja sosiaalisesti tukevaa. (mt.18–19.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on tilaustyönä suoritettava työelämän kehittämistehtävä. Tavoitteista on sovitava ennen työn aloittamista yhdessä opinnäytetyön tekijän, tilaajan ja ohjaavan opettajan kesken. Tavoitteena on tuottaa tilaajalle jotain konkreettista, joka voi olla uutta tietoa tai toiminnan kehittämistä. Tuotos voi olla myös kokonaan uusi toimintamalli, palvelu, opas tai tuote. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024a.)

4.1 Käytetyt menetelmät

Ennen varsinaisten menetelmien valintaa tuli pohdittavaksi, miten työni aihetta lähestyn. Lähestymistavaksi valikoitui tapaustutkimus, koska on tarkoitus selvittää nykytilaa ja tuottaa uutta tietoa kehittämisen tueksi. Kyseinen tapa soveltuu myös siltä osin, että kehittämisen kohde ymmärretään kokonaisuutena käytännön tarpeesta lähtevänä ja tavoitteiden ohjaamana. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2021, 51–53.)

Aineistonkeruumenetelminä käytin haastattelua ja kyselyä.

Haastattelu tiedonkeruumenetelmänä sopii hyvin kehittämistehtäviin, joissa kehittämiskohde on vähemmän tutkittu ja halutaan kerätä uusia näkökulmia avaavaa aineistoa. Tallentaminen on suositeltavaa, jolloin haastattelutilanteeseen on helppo palata äänitteen avulla tarkistamaan faktoja. Haastattelun vuorovaikutteisuus edellyttää molemminpuolista luottamusta ja haastateltavalle on kerrottava kehittämistyön tarkoitus. (Ojasalo ym. 2021, 106–108.) Haastattelun lajeja on monia ja eroavaisuudet tulevat lähinnä siitä millä muotoa haastattelussa edetään. Esimerkiksi strukturoidussa haastattelussa on kysymyksen vastausvaihtoehdot valmiina. Tässä kehittämistehtävässä on kyse puolistrukturoidusta haastattelusta, jolloin oli mahdollista saada vapaampia näkemyksiä haastateltavan omin sanoin. (Juuti & Puusa 2020, 111–112.)

Kysely on hyvä menetelmä erilaisten aiheiden ja ilmiöiden tutkimukseen silloin, kun aiempaa tietoa tutkittavasta asiasta on riittävästi. Kyselyn etuna on nopeus ja isoltakin joukolta saadaan kerättyä tehokkaasti aineistoa. Heikkoutena voidaan pitää saadun tiedon luotettavuutta. Tyypillisiä kyselyn toteuttamistapoja ovat postitse lähetetyt ja internetissä täytettävät lomakkeet. Lomakkeen suunnittelun pohjaksi on oltava tarpeeksi tietoa, jotta kysymysten laatiminen ylipäätään onnistuu. Onnistuneen kyselyn tuloksena on luotettavat vastaukset. (Ojasalo ym. 2021, 121–122.)

4.2 Prosessin kuvaus

Opintoihini liittyvän kehittävän harjoittelun aikana keskusteltiin mahdollisesta opinnäytetyöstä tilaajan kanssa ja heiltä tuli tämän työn aihe. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada vapaaehtoisina toimivien maahanmuuttajien kokemuksia hyödynnettäväksi yhdistyksen toiminnan kehittämiseen. Tilaajan kanssa katsottiin tämä tarpeelliseksi, koska aiempaa selvitystyötä ei ollut tässä muodossa tehtynä.

Prosessi käynnistyi yhteistyösopimuksen tekemisellä tilaajan kanssa. Pyysin myös tutkimusluvan, koska tarkoituksena oli tutkia yhdistyksen toimintaa. Aineistoa päädyin keräämään haastattelumenetelmällä ja kysymyksiä suunniteltiin yhdessä tilaajan kanssa. Haastateltavat henkilöt valikoituivat tilaajan taholta ja työntekijä tiedusteli puolestani halukkaita haastatteluun. Haastatteluun suostuneet saivat tutkittavan informointilomakkeen, jossa kerroin lyhyesti tutkimuksen tarkoituksesta ja korostin vapaaehtoisuutta. Kaikkien haastatteluun suostuneiden kanssa en saanut tapaamisia sovittua, joten tein haastattelukysymyksistä Webropol- kyselylinkin, joka välitettiin tilaajan toimesta kyselyyn vastaajiksi ilmoittautuneille. Haastattelutilanteessa haastateltava täytti vielä suostumuslomakkeen ja kyselyyn vastanneet kävivät allekirjoittamassa lomakkeen yhdistyksen toimistolla. Nämä lomakkeet tulen työni valmistuttua hävittämään.

Näin toimien opinnäytetyössäni tuli huomioiduksi hyvän tieteellisen käytännön- ohje, joka on Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja suomalaisen tiedeyhteisön tuottama ohjeistus hyvään tieteelliseen käytäntöön ja sen loukkausepäilyjen käsittelyyn. Kyseisen ohjeen tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen ja varmistaminen, että loukkausepäilyt käsitellään asiantuntevasti, oikeudenmukaisesti ja mahdollisimman nopeasti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2024.) Työssäni edellä mainittu ohje toteutuu lisäksi esimerkiksi tietosuojaa koskevien kysymysten huomioimisena sekä toisten julkaisujen kunnioittamisena asianmukaisin lähdeviittauksin. Humanistinen ammattikorkeakoulu on sitoutunut myös noudattamaan ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston eli ARENE:n laatimaa opinnäytetöiden eettistä ohjeistusta ammattikorkeakouluille opinnäytetyöopintojen ja -ohjauksen tueksi (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024b).

Mainitsin kohdassa 4.1 menetelmäksi haastattelun ja toteutin sen puolistrukturoituna eli vastauksia ei ollut valmiina. Yksi haastattelu tehtiin teams-yhteydellä ja kolmen muun kanssa sovin tapaamisen yhdistyksen tiloihin. Tallensin haastattelut ja litteroin jälkikäteen. Litterointi on puheen muuttamista tekstiksi ja on huolehdittava, että haastateltavien puhetta ei saa litte-

roinnissa muuttaa tai muokata. Haastatteluaineiston muuttaminen tekstimuotoon helpottaa kokonaisuuden läpikäyntiä ja analysointia. (Vilka 2021, 112.) Maahan muuttaneita haastateltaessa on hyvä myös huomioida erilainen kulttuuritausta. Haastateltavan ja haastattelijan mahdollisesti eri kulttuurissa eletty elämä voi vaikuttaa siihen miten ympäröivää maailmaa tulkitaan ja saattaa osaltaan heikentää ymmärrystä toisiaan kohtaan. (Janhunen 2021, 27.)

Haastatteluun ilmoittautuneiden vähäisen määrän takia sovin tilaajan kanssa, että laitan lisäksi haastattelukysymykset Webropol- kyselylinkin kautta. Tavoitteena oli saavuttaa haastateltavia laajempi ryhmä.

5 TULOKSET JA ANALYYSI

Haastatteluun osallistui neljä henkilöä, samoin kyselyiden vastauksia sain neljältä henkilöltä. Litteroitujen haastatteluiden analysointiin käytin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysillä on tarkoitus järjestää saatu aineisto tiivistettyyn ja selkeään muotoon. Analyysillä luotu aineiston selkeys auttaa tekemään luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta asiasta. (Sarajärvi & Tuomi 2018.) Haastattelujen sekä kyselyiden vastauksista kokosin kysymyskohtaisesti pääkohtia, vertasin tuloksia keskenään ja kirjasin ylös yhtäläisyyksiä.

Maahanmuuttajia tulee mukaan vapaaehtoistoimintaan ensisijaisesti halusta auttaa. Paremmiin Yhdessä ry:n toimintaan on myös tultu ryhmätoiminnasta, jossa henkilö on ollut ensin osallistujana ja myöhemmin halunnut jatkaa ohjaajana. Henkilö on voinut olla ensin jonkin toisen järjestön vapaaehtoisena ja sitten tutustuttuaan yhdistykseen, jatkanut uudessa toiminnassa mukana.

Toimintaan mukaan tuleminen koetaan helppona, vaikka aluksi on voinut tuntua vaikealta uusien ihmisten takia. Toimijoille selvitetään hyvin, mistä vapaaehtoistyössä on kyse ja työntekijöiden tukea pidetään etenkin alkuvaiheessa tärkeänä. Koulutukset helpottavat mukaan tulemistä.

”Kun on motivaatio auttaa, on helppo tulla mukaan.”
(Webropol- kyselyn vastaus.)

Vapaaehtoistyö koetaan tärkeäksi ja merkitykselliseksi, koska saa auttaa muita ja oppii itsensä. Kun on itse maahanmuuttaja, ymmärtää asioita paremmin ja osaa jakaa tietoa. Yhdistyksessä toimiminen nähdään monenlaisena auttamisena ja kokemuksia oli nuorten Mahis-ryhmästä sekä osallistujana että ohjaajana, Opitaan yhdessä- ryhmästä, digiryhmästä ja eri virastoissa tulkkauksapuna olemisesta.

Toiminnassa on hyvää yhdistyksen toiminta yleisesti, kun eri vapaaehtoiset voivat auttaa eri tilanteissa. Auttaminen antaa toiselle hyvän mielen. Ilmapiiri on kotoisa ja positiivinen sekä aina kuunnellaan ja ymmärretään.

Toiminnan kehittämiskohteiksi nousi vastauksista esille tiedottamisen lisääminen ja palveluiden tutuksi tekeminen. Ehdotettiin verkkokoulutuksia, koska asiakkaita on paljon ja resurssien rajallisuus on tunnistettu. Verkkomateriaaleja voisi olla itseopiskeltavaksi, mutta Paremmiin

Yhdessä koettiin kuitenkin tarpeelliseksi heille, jotka apua tarvitsevat. Yhdistys nähdään mahdollisuuksien avaajana, mutta vapaaehtoistyötä pitäisi tuoda tutuksi maahanmuuttajille. Kokemuksena tuen tarpeesta on se, että tukea saa riittävästi ja apua aina, kun tarvitsee.

Vapaaehtoisena tehdyn työn koettiin kasvattavan luottamusta ja tuottavan iloa. Hyöty nähtiin myös psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseksi, kun nuoria saadaan mukaan tutustumaan toisiinsa. Vapaaehtoinen auttaa selviämään haasteista ja neuvoa itsenäisyyteen asioiden hoitamisessa.

Vapaaehtoisena toimiminen nähtiin hyvänä tienä kotoutumiseen ja toimijuudella olevan paljon vaikutusta koko kotoutumisprosessiin. Toiminnassa tutustuu kulttuuriin ja uuden yhteiskunnan rakenteisiin sekä etenkin oppii suomen kieltä. Vapaaehtoistyö on auttanut luomaan verkostoja eri järjestöjen välille ja vapaaehtoisuuden kautta on onnistunut pääsemään myös kotoutumiskurssille. Toisten auttamisella on ollut suora vaikutus omaan elämään.

”Sanoisin, että kaikki, jotka olen tavannut näiden toimien aikana, ovat olleet erittäin ystävällisiä ja uskomattomia. Olen oppinut paljon eri ihmisiltä ja uskon, että minusta on tullut paljon parempi ihminen sen jälkeen, kun aloitin vapaaehtoistyön.”
(Webropol- kyselyn vastaus.)

Yhtenä keinona vapaaehtoisten määrän lisäämiseen nähtiin se, että maahanmuuttajille tulisi selvittää enemmän vapaaehtoistyöstä ja sen mahdollisuuksista. Kerrotaan tarinoita saavutuksista ja kerrotaan Paremmiin Yhdessä ry:stä laajemmin tapahtumissa, joissa on maahanmuuttajia.

Tietoperustassa nostin esille aktiivisen kansalaisuuden toteutumisen vapaaehtoistoiminnassa (Harju 2005, 71) ja tämä vahvistui tuloksia analysoidessani. Vapaaehtoisten toisten hyväksi tekemän työn merkitys heijastuu laajalti yhteiskuntaan. Suomalaisista järjestelmistä esimerkiksi Kela, Omakanta ja pankkilaitokset tuottavat monille haasteita, mutta vapaaehtoisten verkostosta voi löytää sopivan auttajan jopa omalla äidinkielellä. Vapaaehtoistoimijan kyky neuvoa erilaisten asioiden hoitamisessa antaa kokemuksen vaikuttamisesta ja edesauttaa toisen maahanmuuttajan oppimista omien asioidensa hoitamiseen. Tällaisen toisten auttamisen voi nähdä muodostavan kehän, jossa aina uusi toimija auttaa seuraavaa muodostaen laajempaa vapaaehtoistoimijoiden verkostoa.

6 ARVIOINTI JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä osiossa on prosessin arviointia sekä kriittistä pohdintaa työn onnistumisista ja haasteista. Toiseen alalukuun pohdin ehdotuksia vapaaehtoisilta tullessiin kehittämiskohteisiin. Lopuksi teen työni tutkimuseettistä tarkastelua.

6.1 Prosessin itsearviointi

Kehittämistyön prosessi oli kokonaisuutena arvioiden onnistunut. Tilaajan kanssa saatiin sopimukset ja suunnitelmat tehtyä sovituksessa aikataulussa. Tarkoituksena oli koota kokemuksia haastattelujen kautta, mutta haasteeksi muodostui haastateltavien löytäminen. Varasuunnitelmaa en ollut osannut tehdä, joten vauhdissa otin lisämenetelmäksi kyselyn. Haastatteluajkojen yhteensovittamisessa oli haasteita, mutta onneksi tekniikka tuli avuksi ja yksi haastattelu tehtiin Microsoft teams-yhteyden välityksellä. Haastattelutilanteet sujuivat ongelmitta ja tallennukset onnistuivat hyvin. Kriittisen pohdinnan paikka on etenkin kysymysten asettelussa ja tulosten luotettavuuden arvioinnissa. Kysymykset olivat osittain vaikeasti tulkittavia, sillä pitäisi kysyä vain yhtä asiaa kerrallaan. Etenkin kyselyn kohdalla tämä olisi tärkeää huomioida, koska ei voi avata asiaa samoin kuin haastattelussa. Toiseksi kysymyksen olisi oltava täsmällinen, esimerkiksi ”minkälaisesta toiminnasta on kokemusta” lisäyksellä ”tässä yhdistyksessä” ja kokonaan eri kysymys, jos halutaan tietää muusta toiminnasta. Sekä haastattelun että kyselyn vastauksista näkyi yhteisesti se, että kysymyksiin oli ajoittain vaikea vastata. Yhdeksi syyksi tähän näen yhteisen kielen puuttumisen. Tein haastattelukysymykset myös englanniksi, mutta kenenkään osallistujan äidinkieli ei ollut suomi tai englanti. Olisin voinut paremmin huomioida jo suunnitteluvaiheessa sen, että vastaajat ovat maahanmuuttajia eli miten varmistan kysymysten ymmärtämisen ja osaamisen vastata. Haastattelun etuna oli se, että pystyin avaamaan kysymystä ja näin ollen vastaukset olivat laajempia. Haastattelussa huomasin, miten tärkeää on sekä haastattelijan että haastateltavan saada tehdä tarkentavia kysymyksiä. Tarkennukset myös muuttivat kysymyksen asettelua ja lisäsivät vastaajan ymmärrystä asiasta. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun tein Webropol- kyselyn ja sain hyvää oppia seuraavan tekemiseen. Kyselyn tarkoitusta olisi voinut alussa avata pienellä johdannolla, jolloin vastaajalle olisi muodostunut parempi käsitys kysyttävästä asiasta. Vastaajalle tässä on haasteena se, ettei hänellä ole haastattelun tavoin mahdollisuutta pyytää kysymysten avaamista tai tarkentamista. Tämä näkyi vastauksissa, jotka jäivät haastatteluista saatuihin verrattuina ohuemmiksi.

Onnistumisena pidän sitä, että sain luotua haastateltavieni kanssa luottamuksen ilmapiirin. Luottamus näkyi mielestäni esimerkiksi siinä, miten avoimesti he vastasivat kysymyksiin ja myös uskalsivat kysyä, jos oli jotain epäselvää. Paremmin Yhdessä tukee toiminnassaan monin tavoin maahanmuuttajia kotoutumisessa, ja työtäni varten haastatellut henkilöt pitivät toimintaa todella tärkeänä. Vapaaehtoisina he ovat oppineet suomen kieltä ja tutustuneet uuden maan käytäntöihin. Toimijuuden kautta heille on tullut väylä auttaa muita, joka antaa merkityksellisyyden ja onnellisuuden tunteen.

6.2 Kehittämisehdotukset

Tilaaajalla oli yhtenä työlleni asetettuna tavoitteena selvittää mitä vapaaehtoisina toimivat halusivat kehittää. Tämä oli selkeästi vaikea kysymys kyselyssä, mutta haastattelussa kysymyksen tarkennuksesta oli hieman apua. Vapaaehtoistyön tuomista tutuksi maahanmuuttajille, tiedottamisen lisäämistä ja yhdistyksen palveluiden näkyvyyttä haluttiin kehittää, mutta miten se tehtäisiin, jäi epäselväksi. Tämän näkisin hyvänä yhteiskehittämisen kohteena, jossa myös vapaaehtoiset saisivat kokea olevansa mukana vaikuttamassa toimintaan. Verkkokoulutuksia ja -materiaaleja itseopiskeltavaksi toivottiin kehitettävän heitä varten, jotka jo osaavat toimia itsenäisesti. Vapaaehtoiset ovat tunnistaneeet resurssien rajallisuuden sekä apua tarvitsevien asiakkaiden ison määrän, ja siitä oli tullut tuo verkon hyödyntäminen mieleen. Pidän hyvänä ehdotuksena verkkotoiminnan kehittämistä, mutta se tarvitsee tiedottamista ja verkoston toimiakseen. Yhteisöllisyys on yksi yhdistyksen toimintaa ohjaavista arvoista, joten edelleen tarvitaan toimintaa, joka kokoaa ihmisiä tapaamaan toisiaan.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelin myös toimijuuden merkitystä maahanmuuttajan kotoutumisprosessissa. Pohdin, että voisi olla mielenkiintoista selvittää kotoutumista ilman vapaaehtoisuudessa toimimista. Vaikka vastaajia oli vähän, kehittämistyöni tuloksia voisi hyödyntää esimerkiksi työpajassa yhteisesti vapaaehtoisten kesken. Onnistuneesti suunniteltu kysely antaa varmasti lisää ajatuksia kehittämistyöhön ja huomiota kannattaa kiinnittää kysymysten asetteluun. Olen varma, että kysymykset henkilön omalla äidinkielellä takaavat luotettavan tuloksen. Yhtenä kehittämisehdotuksena voisi olla vapaaehtoisten ottaminen laajemmin mukaan toiminnan suunnitteluun. Uusia verkostoja luoden lisätään yhdistyksen näkyvyyttä sekä vaikutusmahdollisuuksia tukea niin maahanmuuttajia kuin maahanmuuttajatyötä tekeviä.

6.3 Tutkimuseettinen tarkastelu

Olen ymmärtänyt hyvän tieteellisen käytännön periaatteet ja toiminut niiden mukaisesti. Opinnäytetyötä varten tein suunnitelman aineiston hallinnasta ja periaatteisiin liittyvän selosteen henkilötietojen käsittelystä. Olen ohjeistuksen mukaisesti solminut työhöni liittyvät sopimukset, huolehtinut tutkimusluvan ja tarvittavat suostumukset. Opinnäytetyössä tarvittavista lähdemateriaaleista olen tehnyt Humanistisen ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti lähdeluettelon ja -viittaukset. Aineiston olen koonnut ja säilyttänyt vastuullisesti, samoin työni valmistuttua sitoudun tuhoamaan tallenteet ja muun tietoaineiston asianmukaisesti. Eettisesti on myös ollut tärkeää, että haastatteluun ja kyselyyn osallistuminen oli vapaaehtoista.

7 POHDINTA

Pohdin opinnäytetyötäni ja mietin, miten olisin saanut työstäni laajemman kokonaisuuden ja miten pätevänä lopputulosta voi pitää. Kohderyhmä oli kyllä oikea, mutta vastaajaryhmä jäi valitettavan pieneksi. Tuloksia tarkastelemalla voin todeta, että tavoitteet saavutettiin, vaikka nyt käytetyt haastattelukysymykset haastavuudessaan jätti aukkoja aineistoon. Kehittäisin tätä työtäni suunnittelemalla paremmin kyselyn toteutuksen, jolloin työllä voisi nähdä paremman merkityksen ammattialalle. Yhdistyksessä voisi kyselystä tehdä vuosittaisen tavan ennen seuraavan vuoden toimintasuunnitelman tekemistä. Näkisin toteutuksen jopa hyvänä kokeiluna kaikille vapaaehtoisille.

Kehittämistyö on tärkeää, mutta mielestäni ei voi olla yhdistysten pääasiallista tekemistä. On tärkeää tarkastella olemassa olevia toimintoja ja pyrkiä saamaan tarkasteluun mukaan myös vapaaehtoisia. Maahanmuuttajalla voi olla hyviä ideoita, mutta vapaaehtoistoiminta ja tietoisuus ideoinnista saattaa tuntua vieraalta. Kolmannen sektorin toimijoita tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessa. Resursseja vahvistamaan olisi hyvä löytää myös uusia järjestöjä ja ammattiliitot voisivat olla yksi hyvä vaihtoehto. Tällaisen yhteistyön selvittäminen voisi olla jollekin opiskelijalle harkitsemisen arvoinen kehittämistyön aihe.

Opinnäytetyö opetti minulle maahanmuuttajatyöstä ja työni edetessä olen oppinut ymmärtämään haasteita sekä tarkastelemaan asioita monista näkökulmista. Lopuksi totean, että auttamisen halu on vapaaehtoistoiminnassa eteenpäin vievä voima.

”Vapaaehtoiset ja vapaaehtoistyö on aika hyvä avain yhdistykselle. Jos puhutaan urasta ja jos puhutaan työpaikoista ja niin edelleen, vapaaehtoistyöllä on hyvä näyttää mistä siinä oli kiinnostunut ja mitä voit tehdä?”

LÄHTEET

- Berhanu, Yeteshawork 2018. Maahanmuuttajat vapaaehtoistoiminnassa. Teoksessa: Hirvonen, Sini & Puolitaival, Satu 2018 (toim.) Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa. Kansalaisareenan julkaisuja 2/2018. Helsinki: Kansalaisareena. <https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2018/12/Vapaaehtoistoiminta-nyt-ja-tulevaisuudessa-web.pdf>
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa: Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005 (toim.) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. (E-kirja.) Tampere: Vastapaino. Viitattu 10.11.2024.
- Hilppö, Antti & Krokfors, Leena & Kumpulainen, Kristiina & Lipponen Lasse & Rajala, Antti & Tissari, Varpu 2010. Oppimisen sillat-kohti osallistavia oppimisympäristöjä. CI-CERO Learning, Helsingin yliopisto. Viitattu 11.11.2024. <http://helda.helsinki.fi/handle/10138/15628>
- Hiltunen, Anna 2015. Maahanmuuttajan työhön liittyvä identiteetti ja ammatillinen toimijuus – Maahanmuuttajien elämäkerrallisia kertomuksia ammatillisuudestaan kotimaassaan ja Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Aikuiskasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Viitattu 11.11.2024. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46369/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201506182380.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024a. Opiskelijanopas. Mikä on Humakin opinnäytetyöopas? Viitattu 24.10.2024. https://opiskelijanopas.humak.fi/?page_id=21753
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024b. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset Arene 2020. Viitattu 13.11.2024. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%20C3%84YTET%20C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Janhunen, Elina 2021. Vapaaehtoistyötä tekevien maahan muuttaneiden nuorten kokemus osallisuudesta Paremmiin Yhdessä ry:n projekteissa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Yhteisöpedagogin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 25.10.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021112521776>
- Juuti, Pauli & Puusa, Anu 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Painos 2. Tallinna: Gaudeamus Oy. Viitattu 11.11.2024.
- Kansalaistoiminnan keskus Matara 2024. Viitattu 23.9.2024. <https://www.matara.fi/L681/2023>. Laki kotouttamisen edistämisestä.
- Lind, Kimmo & Tormulainen, Aino 2023. Miksi ennakoida? Näkökulmia ja menetelmiä nuorisualan järjestöjen ennakointiin. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 159. Viitattu 9.10.2024. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2023/04/miksi-ennakoida-lind-tormulainen-kentauri-humak-2023.pdf>
- Maahanmuuttovirasto 2024. Kiintiöpakolaiset. Viitattu 29.11.2024. <https://migri.fi/kiintiopakolaiset>

- Nyman, Tarja 2015. Toimijuuden vahvistaminen ja johtaminen järjestötyössä. Teoksessa Satu Riikonen & Tarja Nyman (toim.) Moninainen ja kehittyvä järjestötoiminta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 10, 11–21. Viitattu 27.11.2024
<https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/12/riikonen-satu-ja-nyman-tarja-moninainen-ja-kehittyva-jarjestotoiminta-netti-31.12.pdf>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2021. Kehittämistyön menetelmät. PAINOS 3.–7. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Viitattu 25.10.2024.
- Paremmiin Yhdessä 2024a. Yhdistyksen tarina. Viitattu 23.9.2024.
<https://www.paremminyhdessa.org/yhdistys/yhdistyksen-tarina/>
- Paremmiin Yhdessä 2024b. Mitä teemme? Viitattu 23.9.2024.
<https://www.paremminyhdessa.org/>
- Paremmiin Yhdessä 2024c. Vapaaehtoistehävät. Viitattu 9.10.2024.
<https://www.paremminyhdessa.org/vapaaehtoistyo/vapaaehtoistehavat/>
- Paremmiin Yhdessä 2024d. Hankkeet. Viitattu 23.10.2024.
<https://www.paremminyhdessa.org/yhdistys/hankkeet/>
- Paremmiin Yhdessä 2024e. Maahanmuuttajat. Viitattu 22.11.2024.
<https://www.paremminyhdessa.org/tukea-kotoutumiseen/>
- Paremmiin Yhdessä 2024f. Vaikuttamistoiminta. Viitattu 25.11.2024.
<https://www.paremminyhdessa.org/yhteistyo/vaikuttamistoiminta/>
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (E-kirja.) Tammi. Viitattu 14.11.2024.
- Saukkonen, Pasi 2020. Suomi omaksi kodiksi: kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. (E-kirja.) Gaudeamus. Viitattu 3.10.2024.
- Sibomana, Emmanuel 2024. Mitä muuta olen kuin maahanmuuttaja? Teoksessa Annika Gutormsen & Helmi Heimonen & Emmanuel Sibomana & Päivi Vehmas (toim.) Toivon jäljillä. Paremmiin Yhdessä ry:n 15-vuotisjuhlavuosi. Paremmiin Yhdessä ry, 1–3. Viitattu 17.10.2024. <https://www.paremminyhdessa.org/ajankohtaista/julkaisut/>
- Sitra 2015. Sitran selvityksiä 93. Vapaaehtoistoinnasta iloa monille. Viitattu 9.10.2024.
<https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2017/02/Selvityksia93-2.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. Järjestöavustukset pienentyvät osana valtiontalouden säästöjä. Tiedote 5.9.2024. Viitattu 23.10.2024. <https://stm.fi/-/jarjestoavustukset-pienentyvat-osana-valtiontalouden-saastoja>
- Suomen Pakolaisapu ry 2024a. Meistä. Viitattu 29.11.2024. <https://pakolaisapu.fi/jarjestosta/>
- Suomen Pakolaisapu ry 2024b. Kotoutumisen tukena. Viitattu 29.11.2024.
<https://pakolaisapu.fi/kotoutumisen-tukeminen/>
- Suomen Pakolaisapu 2024c. Tule vapaaehtoiseksi. Viitattu 29.11.2024.
<https://pakolaisapu.fi/vapaaehtoistyo/>
- Suomen Punainen Risti 2024a. Tukea kotoutumiseen. Viitattu 29.11.2024.
<https://www.punainenristi.fi/hae-apua-ja-tukea/tukea-kotoutumiseen/>

- Suomen Punainen Risti 2024b. Apua maahanmuuttaneille. Viitattu 29.11.2024.
<https://www.punainenristi.fi/tyomme/apua-maahanmuuttaneille/>
- Suomen Punainen Risti 2024c. Yhteisölähtöinen kotoutuminen. Viitattu 29.11.2024.
<https://www.punainenristi.fi/tyomme/apua-maahanmuuttaneille/yhteisolahtoinen-kotoutuminen/>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2024. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus: Käsitteet. Viitattu 3.10.2024. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Tilastokeskus 2024. Maahanmuuttojen määrä ennätysuusi Suomessa vuonna 2023. Viitattu 23.10.2024. <https://stat.fi/julkaisu/clmixlq2e5fnt0bw60d4l2t7g>
- Toikkanen, Petri 2023. Järjestöillä on tahtoa uudistua. Kansalaisyhteiskunnan verkkolehti 10/2023. Viitattu 23.11.2024. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/verkkolehti/jarjestoilla-on-tahtoa-uudistua/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2024. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 13.11.2024.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2024a. Maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja yhteistyötä. Viitattu 24.10.2024. <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2024b. Kotoutuspalveluilla tuetaan maahanmuuttajan kotoutumista Suomeen. Viitattu 24.10.2024. <https://tem.fi/kotouttamispalvelut>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2024c. Järjestöt kotoutumisen edistäjinä. Viitattu 29.11.2024.
<https://kotoutuminen.fi/jarjestot-kotoutumisen-edistajina>
- Valtioneuvosto 2024. Kotoutuslain kokonaisuudistus nopeuttaa maahanmuuttaneiden kotoutumista ja työllistymistä. Viitattu 10.11.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/kotoutuslain-kokonaisuudistus-nopeuttaa-maahanmuuttaneiden-kotoutumista-ja-tyollistymista>
- Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. (E-kirja.) PS-kustannus. Viitattu 14.11.2024.

LIITTEET

Haastattelukysymykset

1. Miten olet tullut mukaan yhdistyksen vapaaehtoistoimintaan?
How did you get involved in the volunteer activities of the association?
2. Onko mielestäsi helppo tulla mukaan, miksi?
Do you think it is easy to join, why?
3. Miksi vapaaehtoistyö on sinulle tärkeää ja merkityksellistä?
Why is volunteering important and meaningful to you?
4. Minkälaisesta toiminnasta sinulla on kokemuksia?
What kind of activity do you have experience in?
5. Mikä toiminnassa on ollut hyvää?
What has been good about the activity?
6. Mitä haluaisit kehittää?
What would you like to develop?
7. Minkälaista tukea saat vapaaehtoisena toimimiseen? /Minkälaista tukea tarvitsisit vapaaehtoisena?
What kind of support do you get for working as a volunteer? / What kind of support would you need as a volunteer?
8. Miten sinun tekemästäsi vapaaehtoistoiminnasta on hyötyä tai apua toisille ihmisille?
How is your volunteering useful or helpful to other people?
9. Koetko, että vapaaehtoisena toimimisella on ollut vaikutuksia sinun omaan kotoutumisprosessiisi? Millaisia ne mahdollisesti ovat olleet?
Do you feel that your volunteering has had an impact on your own integration process? What might they have been like?
10. Yhdistyksen vapaaehtoistoimintaan toivotaan lisää maahanmuuttaneita. Olisiko sinulla tähän ideoita?
More immigrants are wanted for the voluntary activities of the association.
Do you have any ideas for this?